

Näringsutskottets utlåtande 2026/27:NU8

Framtidssäkring av elräkningar i unionen

Sammanfattning

Utskottet anser att kommissionens förslag om framtidssäkring av elräkningar i unionen strider mot subsidiaritetsprincipen och föreslår därför att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Utskottets invändningar gäller särskilt den långtgående harmoniseringen och detaljregleringen av elnätstariffer samt de föreslagna bestämmelserna om energibeskattnings, där utskottet bedömer att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning har visat att målen inte kan uppnås av medlemsstaterna själva. När det gäller energibeskattnings ifrågasätter utskottet även om de föreslagna bestämmelserna kan antas med stöd av artikel 194.2 i EUF-fördraget och enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Prövade förslag

Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/943 vad gäller framtidssäkring av elräkningar i unionen, genom att minska systemkostnaderna och främja elektrifiering och digitalisering, (COM(2026) 600).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut 3

Redogörelse för ärendet 4

Utskottets prövning.....5

 Framtidssäkring av elräkningar i unionen 5

 Utskottets ställningstagande.....8

Bilaga 1

Förteckning över prövade förslag 11

Bilaga 2

Motiverat yttrande från riksdagen.....12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Framtidssäkring av elräkningar i unionen

Riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som anges i bilaga 2.

Stockholm den 15 oktober 2026

På näringsutskottets vägnar

Anders Ådahl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ådahl (C), Joar Forssell (L), Fredrik Olovsson (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Monica Haider (S), Martin Kinnunen (SD), Mattias Jonsson (S), Anna af Sillén (M), Birger Lahti (V), Richard Jomshof (SD), Crister Carlsson (M), Åsa Lindhagen (MP), Isak From (S), Johnny Svedin (SD), Daniel Vencu Öhrlund Castro (S), Rikard Salander (MP) och Camilla Rinaldo Miller (KD).

Redogörelse för ärendet

Den 17 juli 2026 presenterade kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/943 vad gäller framtidssäkring av elräkningar i unionen, genom att minska systemkostnaderna och främja elektrifiering och digitalisering (COM(2026) 600).

Riksdagen har fått möjlighet att lämna ett motiverat yttrande över kommissionens förslag. Den 2 september 2026 hänvisade kammaren förslaget till näringsutskottet för subsidiaritetsprövning. Tidsfristen för att lämna ett motiverat yttrande till Europeiska unionens institutioner löper ut den 28 oktober 2026.

Regeringen har överlämnat en faktapromemoria till riksdagen om förslaget, där regeringens bedömning i subsidiaritetsfrågan framgår (fakta-PM 2023/24:FPM112).

Förslaget som provas anges i bilaga 1. Utskottets förslag till motiverat yttrande finns i bilaga 2.

Utskottets prövning

Framtidssäkring av elräkningar i unionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som anges i bilaga 2.

Inledning

Subsidiaritetsprincipen gäller enligt artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen på de områden där EU inte har exklusiv befogenhet. Den innebär att EU ska vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå. Medlemsstaternas nationella parlament ska se till att subsidiaritetsprincipen följs i utkast till lagstiftningsakter.

Riksdagen ska enligt 9 kap. 20 § riksdagsordningen pröva om ett utkast till lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen. Enligt 10 kap. 3 § riksdagsordningen ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, lämna ett utlåtande till kammaren med förslag till ett motiverat yttrande. Utskottet ska lämna ett utlåtande till kammaren om minst fem av utskottets ledamöter begär det. Om utskottet finner att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen ska det anmälas till kammaren genom ett protokollsutdrag.

Konstitutionsutskottet har uttalat att ett visst mått av proportionalitetsbedömning kan anses ingå inom ramen för subsidiaritetsprövningen. Det innebär att utskotten bör granska om den föreslagna åtgärden går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de eftersträlvade målen. Det är dock inte fråga om renodlade proportionalitetsbedömningar utan om ett proportionalitetstest inom ramen för subsidiaritetsprövningen (bet. 2010/11:KU18 och bet. 2014/15:KU5).

Förslaget

Bakgrund

I februari 2025 presenterade kommissionen en handlingsplan för överkomliga energipriser. I handlingsplanen identifierades bl.a. kostnader för energiförsörjning, energibeskattnings samt nät- och systemkostnader som centrala faktorer bakom höga energipriser. Kommissionen har därefter presenterat flera

initiativ på området, däribland riktlinjer om framtidssäkrade nätavgifter, det europeiska kraftnätspaketet samt initiativ om digitalisering och artificiell intelligens inom energisektorn.

Mot bakgrund av utvecklingen i Mellanöstern uppmanade Europeiska rådet i mars 2026 kommissionen att skyndsamt lägga fram riktade åtgärder för att sänka de olika komponenterna i elpriserna. Kommissionen presenterade därefter meddelandet AccelerateEU, där den framhöll behovet av att minska energikostnaderna genom en snabbare utbyggnad av inhemsk ren energi och en ökad elektrifieringstakt. I meddelandet konstaterar kommissionen att elnäten står inför betydande investeringsbehov till följd av ökad elektrifiering, decentraliserad elproduktion och en större andel förnybar elproduktion. Nätkostnaderna utgör samtidigt en betydande del av hushållens elkostnader och enligt kommissionen väntas de få en ännu större betydelse framöver. Kommissionen anser därför att den befintliga nätinfrastrukturen behöver användas mer effektivt och att nättarifferna bör utformas så att både systemansvariga och nätanvändare ges incitament att bidra till ett mer kostnadseffektivt elsystem.

Den 17 juli 2026 presenterade kommissionen mot denna bakgrund det nu aktuella förslaget till ändring av elmarknadsförordningen.

Innehåll

Kommissionen anger att förslaget syftar till att säkerställa mer överkomliga elräkningar genom att minska systemkostnaderna och använda den befintliga elnätsinfrastrukturen mer effektivt. Förslaget syftar samtidigt till att främja elektrifieringen och digitaliseringen av elsystemet.

Förslaget innehåller mer detaljerade bestämmelser om utformningen av elnätstariffer. Tariffmetoderna ska bl.a. vara kostnadsbaserade, transparenta och icke-diskriminerande samt innehålla lokaliseringssignaler, kapacitets-element och tidsdifferentierade komponenter. Tarifferna ska ge systemansvariga incitament att driva och utveckla näten kostnadseffektivt samt stimulera nätanvändarna att anpassa sin användning av elsystemet. Särskilda tariffsystem ska under vissa förutsättningar kunna tillämpas för specifika kategorier av systemanvändare. Kommissionen föreslås även få befogenhet att anta delegerade akter om en gemensam struktur och harmoniserade metoder för överförings- och distributionstariffer.

Vidare föreslås att medlemsstaterna under vissa förutsättningar ska kunna använda statliga medel för att delvis täcka nätkostnader och därigenom minska de nätavgifter som tas ut av systemanvändarna. Förslaget innehåller även bestämmelser om ökad transparens, offentliga samråd och jämförelser av de systemansvarigas effektivitet.

I förslaget finns också nya bestämmelser om smarta elnät, smarta mätarsystem och datautbyte. De nationella tillsynsmyndigheterna ska främja icke-ledningsbundna, smarta och digitala lösningar när dessa på ett effektivt sätt förbättrar elnätens användbara kapacitet, flexibilitet och tillförlitlighet.

Kommissionen föreslår att EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheterna, Acer, ska utfärda en rekommendation om indikatorer för smarta elnät och därefter följa utvecklingen på EU-nivå. Systemansvariga för överförings- och distributionssystem ska även hantera och utbyta nätuppgifter för att möjliggöra utveckling och effektiv användning av smarta elnät.

När det gäller energibeskattnings innehåller förslaget principer som bl.a. syftar till att säkerställa att el beskattas mindre än naturgas. Förslaget innehåller även bestämmelser om medlemsstaternas möjlighet att tillämpa nedsatta skattesatser på el som används av energiintensiva företag i enlighet med energiskattedirektivet.

Slutligen innehåller förslaget bestämmelser om nätanslutningar vid brist på nätkapacitet. De nationella tillsynsmyndigheterna ska kunna godkänna åtgärder för att hantera bl.a. spekulativa anslutningsansökningar och ansökningar med en otillräcklig mognadsgrad samt fastställa villkor för prioritering av anslutningar. Åtgärderna ska grundas på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

Subsidiaritetsbedömning

Kommissionen anser att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

När det gäller subsidiaritetsprincipen framhåller kommissionen att ökade investeringar i elnäten och stigande nätkostnader är en fråga som har betydelse för hela EU. Fragmenterade nationella system för överförings- och distributionstariffer kan enligt kommissionen snedvrider den inre marknaden genom att producenter, energilagringsaktörer och elanvändare ges olika incitament att delta på marknaden. Kommissionen anser därför att en gemensam ram på EU-nivå behövs för nättariffer, smarta nät, datautbyte och energibeskattnings. I fråga om nätanslutningar bedömer kommissionen att subsidiaritetsprincipen respekteras eftersom de nationella tillsynsmyndigheterna behåller ett betydande handlingsutrymme.

När det gäller proportionalitetsprincipen anser kommissionen att förslaget inte går utöver vad som är nödvändigt. Medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna behåller enligt kommissionen ett betydande handlingsutrymme, samtidigt som åtgärderna begränsas till vad som krävs för att främja effektivare nätanvändning, elektrifiering och en mer samordnad utveckling av elsystemet.

Regeringens bedömning

Regeringen delar kommissionens bedömning att vissa delar av förslaget berör frågor med tydliga gränsöverskridande effekter där åtgärder på unionsnivå kan vara motiverade.

När det gäller de föreslagna reglerna om utformningen av elnätstariffer anser regeringen däremot att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning har

visat att förslaget mål inte kan uppnås av medlemsstaterna själva. Utformningen av nättariffer är enligt regeringen nära kopplad till nationella, regionala och lokala förhållanden, och det är därför tveksamt om den föreslagna harmoniseringen och detaljregleringen är förenlig med subsidiaritetsprincipen.

När det gäller de föreslagna bestämmelserna om energibesiktning konstaterar regeringen att de syftar till att påverka medlemsstaternas skatteuttag på energiområdet och att de därmed rör ett område med tydlig fiskal karaktär. Regeringen anser att kommissionen inte har visat att tvingande unionsregler på detta område är nödvändiga för att uppnå förslaget mål eller att mindre ingripande åtgärder skulle vara otillräckliga. Regeringen bedömer därför att den del av förslaget som avser energibesiktning inte framstår som förenlig med subsidiaritetsprincipen.

När det gäller proportionalitetsprincipen anser regeringen att vissa delar av förslaget i princip framstår som proportionerliga i förhållande till de eftersträfvade målen. Det gäller bl.a. möjligheten att prioritera anslutningar vid kapacitetsbrist och möjligheten för medlemsstaterna att använda statliga medel för att sänka nätkostnader. Däremot ifrågasätter regeringen om de detaljerade och bindande kraven på tariffutformningen är nödvändiga för att uppnå förslaget syften, särskilt eftersom kommissionen inte har presenterat någon fullständig konsekvensanalys som visar att en så långtgående harmonisering är den mest effektiva och minst ingripande regleringsformen. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att ifrågasätta om dessa delar av förslaget är förenliga med proportionalitetsprincipen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har prövat kommissionens förslag om framtidssäkring av elräkningar i unionen. Utskottet konstaterar att kommissionens förslag syftar till att minska elkostnaderna, förbättra användningen av den befintliga elnätinfrastrukturen samt främja elektrifieringen och digitaliseringen av elsystemet. Förslaget innehåller bl.a. nya och mer detaljerade regler om utformningen av elnätstariffer, smarta elnät och mätarsystem, datautbyte, energibesiktning samt nätanslutningar vid kapacitetsbrist.

Utskottet delar kommissionens uppfattning att ett effektivt utnyttjande av de europeiska elnäten har betydelse för EU:s konkurrenskraft, försörjningstrygghet och fortsatta elektrifiering. Vidare konstaterar utskottet att elmarknaderna är nära sammanlänkade och att åtgärder i en medlemsstat i vissa avseenden kan få direkta konsekvenser för andra medlemsstater. Utskottet ser i detta avseende positivt på att förslaget skapar tydligare hantering för nätanslutningar vid kapacitetsbrist. Därtill välkomnar utskottet åtgärderna för ökad samordning av datautbyte och utveckling av smarta och digitala nätlösningar, som enligt utskottets mening kan ha ett tydligt EU-mervärde.

Utskottet har däremot invändningar mot den föreslagna harmoniseringen av elnätstariffer. Förslaget innebär att tariffmetoderna ska innehålla ett antal

närmare angivna komponenter, och det ger dessutom kommissionen möjlighet att genom delegerade akter fastställa en gemensam struktur och harmoniserade metoder för överförings- och distributionstariffer. Utskottet anser att utformningen av nättariffer i hög grad är beroende av nationella, regionala och lokala förhållanden. Skillnader i nätstruktur, produktionsmönster, elanvändning och behov av nätinvesteringar innebär att medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna behöver ha ett betydande utrymme att utforma tariffsystem på ett sätt som är ändamålsenligt för de nationella förhållandena. Utskottet konstaterar att det redan finns EU-rättsliga principer om bl.a. kostnadsbaserade nätavgifter och icke-diskriminering vid utformningen av nättariffer. Mot denna bakgrund anser utskottet att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning har visat varför det är nödvändigt att på EU-nivå därutöver fastställa så detaljerande och bindande krav på tariffstrukturen. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att kommissionen inte har genomfört någon fullständig konsekvensanalys av förslaget. Utskottet anser därför att den föreslagna graden av harmonisering inte är förenlig med subsidiaritetsprincipen. Den långtgående detaljregleringen ger även anledning att ifrågasätta om åtgärderna går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå förslagets mål.

Utskottet har även principiella invändningar mot de föreslagna bestämmelserna om energibeskattnings. Bestämmelserna innebär att medlemsstaternas skatteuttag påverkas genom krav på att el ska beskattas mer förmånligt än naturgas och genom regler om förutsättningarna för nedsatt beskattning av el för energiintensiva företag. Utskottet konstaterar att beskattning är ett område där medlemsstaternas befogenheter och det särskilda beslutsförfarande som anges i fördragen behöver respekteras. Vidare anser utskottet att kommissionen inte har visat att bindande bestämmelser av detta slag är nödvändiga för att uppnå förslagets energipolitiska mål eller att mindre ingripande åtgärder inte skulle vara tillräckliga. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla att förslaget grundas enbart på artikel 194.2 i EUF-fördraget och behandlas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet med kvalificerad majoritet i rådet. Utskottet delar regeringens tveksamhet till om sådana bestämmelser kan antas med stöd av den föreslagna rättsliga grunden, eftersom åtgärder på energiområdet som huvudsakligen är av fiskal karaktär ska beslutas av rådet med enhällighet enligt ett särskilt lagstiftningsförfarande enligt artikel 194.3 EUF-fördraget. De föreslagna skattebestämmelsernas karaktär förstärker enligt utskottets mening behovet av återhållsamhet när åtgärder på EU-nivå övervägs på ett område där medlemsstaterna har ett betydande nationellt handlingsutrymme.

Sammantaget anser utskottet att delar av förslaget har ett gränsöverskridande mervärde och kan motiveras på EU-nivå. De föreslagna bestämmelserna om harmonisering och detaljreglering av elnätstariffer samt bestämmelserna om energibeskattnings är emellertid centrala delar av förslaget. Utskottet bedömer att kommissionen i dessa delar inte i tillräcklig utsträckning har visat att målen inte kan uppnås genom åtgärder på medlemsstatsnivå eller

genom mindre ingripande åtgärder på EU-nivå. Utskottet anser därmed att kommissionens förslag strider mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet föreslår därför att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande med den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 2 till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

BILAGA 1

Förteckning över prövade förslag

Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/943 vad gäller framtidssäkring av elräkningar i unionen, genom att minska systemkostnaderna och främja elektrifiering och digitalisering (COM(2026) 600)

BILAGA 2

Motiverat yttrande från riksdagen

Riksdagen har prövat kommissionens förslag om framtidssäkring av elräkningar i unionen. Riksdagen konstaterar att förslaget i flera delar innebär en långtgående harmonisering och detaljreglering som begränsar medlemsstaternas nationella handlingsutrymme och anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen delar kommissionens uppfattning att ett effektivt utnyttjande av de europeiska elnäten har betydelse för EU:s konkurrenskraft, försörjningstrygghet och fortsatta elektrifiering. Vidare konstaterar riksdagen att elmarknaderna är nära sammanlänkade och att åtgärder i en medlemsstat i vissa avseenden kan få direkta konsekvenser för andra medlemsstater. Riksdagen ser i detta avseende positivt på att förslaget skapar tydligare hantering för nätanslutningar vid kapacitetsbrist. Därtill välkomnar riksdagen åtgärderna för ökad samordning av datautbyte och utveckling av smarta och digitala nätlösningar, som enligt riksdagens mening kan ha ett tydligt EU-mervärde.

Riksdagen har däremot invändningar mot den föreslagna harmoniseringen av elnätstariffer. Förslaget innebär att tariffmetoderna ska innehålla ett antal närmare angivna komponenter, och det ger dessutom kommissionen möjlighet att genom delegerade akter fastställa en gemensam struktur och harmoniserade metoder för överförings- och distributionstariffer. Riksdagen anser att utformningen av nättariffer i hög grad är beroende av nationella, regionala och lokala förhållanden. Skillnader i nätstruktur, produktionsmönster, elanvändning och behov av nätinvesteringar innebär att medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna behöver ha ett betydande utrymme att utforma tariffsystem på ett sätt som är ändamålsenligt för de nationella förhållandena. Riksdagen konstaterar att det redan finns EU-rättsliga principer om bl.a. kostnadsbaserade nätavgifter och icke-diskriminering vid utformningen av nättariffer. Mot denna bakgrund anser riksdagen att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning har visat varför det är nödvändigt att på EU-nivå därutöver fastställa så detaljerande och bindande krav på tariffstrukturen. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att kommissionen inte har genomfört någon fullständig konsekvensanalys av förslaget. Riksdagen anser därför att den föreslagna graden av harmonisering inte är förenlig med subsidiaritetsprincipen. Den långtgående detaljregleringen ger även anledning att ifrågasätta om åtgärderna går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå förslagets mål.

Riksdagen har även principiella invändningar mot de föreslagna bestämmelserna om energibeskattnings. Bestämmelserna innebär att medlemsstaternas skatteuttag påverkas genom krav på att el ska beskattas mer förmånligt än naturgas och genom regler om förutsättningarna för nedsatt beskattning av el för energiintensiva företag. Riksdagen konstaterar att beskattning är ett område där medlemsstaternas befogenheter och det särskilda

beslutsförfarande som anges i fördragen behöver respekteras. Vidare anser riksdagen att kommissionen inte har visat att bindande bestämmelser av detta slag är nödvändiga för att uppnå förslagets energipolitiska mål eller att mindre ingripande åtgärder inte skulle vara tillräckliga. Riksdagen vill i detta sammanhang även framhålla att förslaget grundas enbart på artikel 194.2 i EUF-fördraget och behandlas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet med kvalificerad majoritet i rådet. Riksdagen delar regeringens tveksamhet till om sådana bestämmelser kan antas med stöd av den föreslagna rättsliga grunden, eftersom åtgärder på energiområdet som huvudsakligen är av fiskal karaktär ska beslutas av rådet med enhällighet enligt ett särskilt lagstiftningsförfarande enligt artikel 194.3 EUF-fördraget. De föreslagna skattebestämmelsernas karaktär förstärker enligt riksdagens mening behovet av återhållsamhet när åtgärder på EU-nivå övervägs på ett område där medlemsstaterna har ett betydande nationellt handlingsutrymme.

Sammantaget anser riksdagen att delar av förslaget har ett gränsöverskridande mervärde och kan motiveras på EU-nivå. De föreslagna bestämmelserna om harmonisering och detaljreglering av elnätstariffer samt bestämmelserna om energibeskattnings är emellertid centrala delar av förslaget. Riksdagen bedömer att kommissionen i dessa delar inte i tillräcklig utsträckning har visat att målen inte kan uppnås genom åtgärder på medlemsstatsnivå eller genom mindre ingripande åtgärder på EU-nivå. Mot denna bakgrund anser riksdagen att förslaget i dessa delar går längre än vad som framstår som nödvändigt och att förslaget därför strider mot subsidiaritetsprincipen.